

Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Γ. ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

Ελευθερίου Α. Βέτσιου Δρος Πανεπ. Θεσσαλονίκης

ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΕΙΑ 2002
220 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ
ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΗΛΙΑΣ Δ. ΜΠΑΚΟΣ
ΕΚΔΟΣΗ: ΝΟΜΑΡΧΙΑΣ ΑΡΤΗΣ & ΔΗΜΟΣ Γ. ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

ΑΘΗΝΑ - ΑΡΤΑ 2003

Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Γ. ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

Ελευθερίου Λ. Βέτσιου Δρος Πανεπ. Θεσσαλονίκης

Στην εισήγηση που ακολουθεί θα προσπαθήσω να σκιαγραφήσω τη δράση του Γ. Καραϊσκάκη στον ηπειρωτικό χώρο από την παιδική του ηλικία μέχρι και τα χρόνια της επανάστασης.

Όπως είναι γνωστό ο Γ. Καραϊσκάκης, πριν ριχτεί στον απελευθερωτικό αγώνα, χρειάστηκε ν' αντιπαλέψει πρώτα με τη μοίρα του, μέχρις ότου γίνει ο κορυφαίος αγωνιστής του Εικοσιένα, ο «Αχιλλέας της Ρωμιοσύνης» όπως εύστοχα τον αποκάλεσε ο Κ. Παλαμάς.¹ Γεννημένος στην ορεινή επαρχία της Άρτας² νόθος και ορφανός από μικρός, φτωχός και κατατρεγμένος, με το στίγμα της άνομης καταγωγής του που του το χτυπούσαν ολοένα οι γύρω του, πάσχιζε να βρει το δρόμο του, να γνωρίσει τον εαυτό του. Μπάσταρδο, νόθο, γύφτο, οι λέξεις που ηχούσαν συχνά στ' αυτιά του και έδειχναν τη σκληρότητα του κόσμου. Κι αυτός τρυφερό παιδί ακόμη προσπαθούσε ν' αντέξει, να σταθεί στα πόδια του με τη δύναμη-με ποιά δύναμη άραγε;- με τη δύναμη που γεννάει η απελπισία.

Η ενηλικίωση του Γ. Καραϊσκάκη συνδέεται με την περίοδο της κυριαρχίας του Αλή Πασά, αλλά και με τη δράση της ομάδας ενόπλων του Κατσαντώνη. Η καταγωγή του από τα περιβάλλοντα των ενόπλων, ο Αλή Πασάς και ο Κατσαντώνης οριοθετούν τη δράση του έως τα χρόνια της Επανάστασης. Οι πληροφορίες που έχουμε για τη ζωή του, όμως, την περίοδο αυτή είναι λιγοστές, αποσπασματικές και συχνά σκιάζονται από τη μυθοπλασία και τις προφορικές μαρτυρίες.

Γνωρίζουμε ωστόσο ότι από νεαρή ηλικία εντάχθηκε στα αρματολικά σώματα των Αγράφων που διεξήγαγαν αγώνες κατά των μπουλουκμπασήδων του Αλή Πασά. Σε μιά από τις συγκρούσεις με στρατιωτικό σώμα του Αλή ο Καραϊσκάκης συνελήφθη, αλλά ο Αλή Πασάς είτε γιατί γνώριζε τη μητέρα του, είτε γιατί είχε το χάρισμα να ξεχωρίζει ποιά άτομα θα ήταν χρήσιμα γι' αυτόν, δεν τον σκότωσε, αλλά τον φυλάκισε για σωφρονισμό. Ο Αλή Πασάς λίγο αργότερα, εκτιμώντας τις ικανότητές του, τον προσέλαβε στην υπηρεσία του και το 1798 ο Καραϊσκάκης τον ακολούθησε στην εκστρατεία εναντίον του αποστάτη Πασά του Βιδινίου Πασβάνογλου, που είχε οργανώσει ο σουλτάνος Σελίμ Γ'. Στην εκστρατεία αυτή σύμφωνα με κάποιες μαρτυρίες ο

Καραϊσκάκης «άφησε τον Αλή Πασά κι εγύρισε στον Πασβάντογλου κλεισθείς εις το Βιδίσι μήνας τρεις και δια να μη γνωρισθεί ότι ήτο Χριστιανός μετωνομάσθη Καραλής. Όταν όμως εβγήκε από το κάστρον και τον έβαλε εις το χέρι ο Αλή Πασάς τον έστρωσεν εις τον φάλαγγα και του έδωκεν εις τα ποδάρια ξυλιές χίλιες» ενώ σύμφωνα με κάποιες άλλες, πιο κοντά στην πραγματικότητα μαρτυρίες, ο Καραϊσκάκης «έφυγε στον Πασβάντογλου με την άδεια του Αλή Πασά, δηλ. ο ίδιος θα του τη ζήτησε, κι ο Αλής τον άφησε να πάει, να ιδεί και να γυρίσει, να τον πληροφορήσει».³ Η εκστρατεία του Αλή Πασά εναντίον του Πασβάντογλου δεν κράτησε πολύ χρονικό διάστημα, καθώς η κατάκτηση της Πρέβεζας, αλλά και άλλων ηπειρωτικών θέσεων από τα γαλλικά στρατεύματα του Ναπολέοντα τον ανάγκασε να γυρίσει στα Γιάννενα και να οργανώσει επίθεση εναντίον των Γάλλων πού είχε ως αποτέλεσμα την ανάκτηση όλων των ηπειρωτικών εδαφών απο τον Αλή,⁴ Στην επίθεση αυτή εναντίον των Γάλλων στην Πρέβεζα πιθανότατα έλαβε μέρος και ο Γ. Καραϊσκάκης.⁵

Το 1805 ο Γ. Καραϊσκάκης φεύγει από την αυλή του Αλή Πασά και ενσωματώνεται στο σώμα των ενόπλων του περίφημου κλεφταρματολού Κατσαντώνη που δρούσε στα Άγραφα. Κατά τον κλέφτικο νόμο που επικρατούσε εκείνο τον καιρό, όπως κάθε νεοφερμένος σε κλέφτικο νταϊφά έπρεπε πρώτα να ξεκινήσει απο βοηθητικές δουλειές, έτσι κι ο Καραϊσκάκης θα πέρασε απο του ψυχογιού το στάδιο, μα όχι για πολύ καιρό.⁶ «Τολμηρός και φιλότιμος, όπως γράφει ο Δ. Αιινιάν, δεν άργησε να γνωστοποιήσει δια των πράξεων του τα προτερήματα του και να νομίζεται ως εις της πρώτης τάξεως (πρωτοπαλήκαρον)».⁷ Αυτός μάλιστα λέγεται ότι σκότωσε τον αγαπητό του Αλή Πασά Αλβανό οπλαρχηγό Βεληγκέκα, στον οποίο είχε ανατεθεί η εξόντωση των κλεφτών που δρούσαν στα Άγραφα.⁸ Αλλά, όπως αναφέρει και ο Κ.Δ. Παπαρηγόπουλος, «οιαδήποτε και αν ήτο η ανδρεία των αντιπάλων του σατράπου των Ιωαννίνων, δυσκόλως ηδύνατο να κατισχύσει της πονηρίας και της καθ' εκάστην προηγουμένης αυτού ισχύος... Ο Κατσαντώνης συνελήφθη δια προδοσίας και έλαβεν εις Ιωάννινα σκληρότατον θάνατον, σφυρηλατηθέντων πάντων των οστέων αυτού». Λίγα χρόνια αργότερα δολοφονείται και «ο ενάμιλλος αυτού αδελφός Λεπενιώτης»⁹ με τον οποίον ο Γ. Καραϊσκάκης συνέχισε τη δράση του στα βουνά των Αγράφων.

Η εξόντωση της ομάδας του Κατσαντώνη οδήγησε τον Καραϊσκάκη, όπως και άλλους ενόπλους της ομάδας με αρχηγό τον Τσόγκα, στο να «προσκυνήσουν» τον Αλή Πασά. Όταν, μάλιστα, τον έφεραν μπροστά

στον Αλή Πασά και ερωτήθηκε απ' αυτόν. « Τι θέλεις να σε κάνω, μωρέ Καραϊσκάκη»; ο Καραϊσκάκης απάντησε εύστοχα: «Αν με γνωρίζεις άξιον δι' αφέντην, κάμε με αφέντην, αν με γνωρίζεις άξιον δι' υπηρέτην (χουσιμκιάρην), κάμε με υπηρέτην· αν με γνωρίζεις ανάξιον του παντός, ρίψε με εις τον γιαλόν της λίμνης των Ιωαννίνων». ¹⁰ Θαυμάζοντας ο Αλή Πασάς για μια ακόμη φορά τό θάρρος και την παρηρησία του Καραϊσκάκη και εκτιμώντας τον χαρακτήρα του τον εντάσσει στους σωματοφύλακές του. Εκεί, κοντά στον Αλή, ο Καραϊσκάκης παίρνει τα μεγάλα μαθήματα της στρατιωτικής τέχνης και σπουδάξει, από κοντά, τους αυριανούς αντιπάλους του. Την ίδια εποχή στα Γιάννενα βρίσκονται μαζεμένοι οι περισσότεροι απο τους ήρωες που διέπρεψαν αργότερα στον μεγάλο αγώνα, όπως ο Ανδρούτσος, ο Διάκος, ο Γκούρας, ο Μπότσαρης, ο Πανουργιάς, και πολιτικοί, όπως ο Νούτσος, ο Κωλέττης κ.ά. Με μερικούς από αυτούς, όπως ο Οδυσσεάς Ανδρούτσος και ο Μάρκος Μπότσαρης, ο Καραϊσκάκης συνδέεται με μεγάλη φιλία. Στη διάρκεια της εκεί παραμονής του παντρεύτηκε τη Γκόλφω Ψαρογιαννοπούλου μια όμορφη γυναίκα από το Πιατόπουλο του Βάλτου, με την οποία απόκτησε δύο γιούς και δύο θυγατέρες. ¹¹

Το 1818 η Πύλη εναντιώθηκε στην πολιτική του Αλή Πασά και το 1820 τον κήρυξε εχθρό του Σουλτάνου. Τα σουλτανικά στρατεύματα με τον Ισμαήλ Πασάμπεη στην αρχή και τον Χουρσίτ Πασά αργότερα πολιορκούν τα Γιάννενα. Ο Καραϊσκάκης, αρχικά, συμπολεμεί με τον Αλή εναντίον των σουλτανικών στρατευμάτων, αλλά αργότερα τον εγκαταλείπει και συνεργάζεται με τους διώκτες του. ¹²

Το γεγονός όμως που θα επιδράσει καταλυτικά στην προσωπικότητα του Καραϊσκάκη, θα δώσει διέξοδο στη ηφαιστειακή οργή των παιδικών του χρόνων και θα τον οδηγήσει στις πιο ψηλές κορφές της δόξας και της καταξίωσης είναι η μύηση του στα 1819 στη Φιλική Εταιρεία. Από 'δω και πέρα, όλη του η πορεία και όλες του οι ενέργειες μέχρι το θάνατό του δείχνουν άνθρωπο με βαθιά συναίσθηση του χρέους και της αποστολής απέναντι στην καθημαγμένη και τυραννισμένη πατρίδα. ¹³

Έτσι το χειμώνα του 1820, αφού πάρει με τρόπο τη φαμίλια του από τα πολιορκούμενα Γιάννενα και την ασφαλίσει στον Κάλαμο ο Καραϊσκάκης περνά στη Λευκάδα και παίρνει μέρος στη σύσκεψη των Φιλικών οπλαρχηγών της Στερεάς. Το θέμα που συζητήθηκε στη σύσκεψη ήταν οι προετοιμασίες που έπρεπε να γίνουν για να ξεσηκωθεί η Στερεά Ελλάδα. ¹⁴ Αργότερα, όπως αναφέρει ο Δ. Αινιάν, «μετέβη εις Βόνιτσαν, όπου επροσπάθησε να κινήσει τους κατοίκους εις επανάστασιν κατά των τούρκων, Αλλ' επειδή δεν

εκρίθη εύλογον ακόμη δια να κινηθεί εις τα όπλα η επαρχία αυτή, ο Καραϊσκάκης μετέβη εις Τσομέρκα, και συνεννοηθείς με τον Κοτυλίδαν έκαμε πρώτος επαναστάσεως κίνημα κατά των Τούρκων, καθ' ην εποχήν και ο Οδυσσεύς εκτύπησεν εις Τατάρναν ταχυδρόμους τινάς Τούρκους διευθυνομένους εις Ιωάννινα. Διεδόθη τάχιστα και εις τας λοιπάς επαρχίας το παράδειγμα, και αμέσως μέρος μεν Ελλήνων κατέλαβον την θέσιν του Μακρυνόρος, μέρος δε εκτύπησαν το Βραχώρι, και άλλοι την Βόνιτσαν. Ο Καραϊσκάκης διευθύνθη έπειτα εις Μακρυνόρος όπου και τοποθετηθείς συμμετέσχε των εκεί γενομένων αγώνων, εις έναν εκ των οποίων, γερόμενον πλησίον εις Κομπότι, επληρώθη..., καταφρονήσας περισσότερον από ό,τι έπρεπε τον κίνδυνον». ¹⁵

Ο Καραϊσκάκης έλαβε στη συνέχεια μέρος στην πολιορκία της Άρτας το Νοέμβριο του 1821 στο πλευρό του Μάρκου Μπότσαρη. Την Άρτα την υπεράσπιζαν τότε πέντε χιλιάδες Τούρκοι, ιππικό και πυροβολικό. Η πολιορκία της πόλης κράτησε δεκαέξι μέρες και στη διάρκεια των επιθέσεων που δέχθηκαν οι τούρκοι ο Μάρκος Μπότσαρης και ο Γ. Καραϊσκάκης είχαν φτάσει ένα βήμα πριν την απελευθέρωσή της. Δυστυχώς, όμως, η πολιορκία δεν είχε αίσια έκβαση για τους Έλληνες, αλλά η μάχη της Άρτας βάρυνε πολύ στην όλη εξέλιξη του εθνικού μας αγώνα. ¹⁶ Στις μάχες αυτές, πάντως, φαίνεται ότι ο Καραϊσκάκης είχε την ευκαιρία να συγκροτήσει τη δική του ένοπλη ομάδα, πιθανώς με τη συνδρομή των συγγενών- συμμάχων του. ¹⁷

Αυτή είναι εν συντομία η δράση του Γ. Καραϊσκάκη στον ηπειρωτικό χώρο μέχρι το 1822 περίπου. Στη συνέχεια πρωτοστατεί ως Αρχιστράτηγος της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας σε πολλές και σημαντικές μάχες καθοριστικές για το μέλλον της Επανάστασης, δείχνοντας τις απαραίτητες ικανότητές του.

Τελειώνοντας, κυρίες και κύριοι, πρέπει να πούμε ότι ο Γ. Καραϊσκάκης, σήμερα, κατεβαίνει μέσα από το χρόνο ως θεματοφύλακας αξιών και προσδοκιών του έθνους μας. Συνδέει το παρόν με το παρελθόν, την ατομική με την ιστορική αγρύπνια. Ας τον θέσουμε, λοιπόν, στο πιο υψηλό βάθρο της ιστορικής μας συνείδησης, γιατί σίγουρα ο τόπος μας, ιδιαίτερα σήμερα, χρειάζεται τέτοιους θεματοφύλακες που θα αναλώσουν τις δυνάμεις τους για την ανύψωση του έθνους μας.

Υποσημειώσεις

1. Από τα *Δεκατετράστιχα* του Κ. Παλαμά.

2. Για τὴν καταγωγή τοῦ Γ. Καραϊσκάκη βλ. σχετ. τὴν ἐργασία τοῦ Η.Δ. Μπάκου, *Συμβολὴ στὸ πρόβλημα τῆς καταγωγῆς τοῦ Γ. Καραϊσκάκη*, Ἀθήνα 1997, Ἐπίσης βλ. Ν. Ντασκαγιάννη, *Ὁ Γεώργιος Καραϊσκάκης καὶ ἡ ἀληθὴς γενέτειρα αὐτοῦ, στο: Ἱστορικόν Λεύκωμα Ἄρτας*, Ἄρτα 1971, σσ. 70-72.

3. Γ. Βλαχογιάννη, *Καραϊσκάκης-Βιογραφικὴ ἀρχειακὴ μελέτη*. Βιβλιόπωλειον τῆς Ἐστίας, σσ. 181-182.

4. Βλ. Δ. Φωτιάδη, *Καραϊσκάκης*, Ἐκδ. οἶκος «Σ.Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ καὶ ΣΙΑ ΟΕ» σσ. 51-58. Θ. Ηλ. Πέτρου, *Καραϊσκάκης (Ἀπὸ τὴ σπηλιὰ τοῦ Μαυρομιματιοῦ στὴν ἀφθαρτὴ δόξα)*, Ἀθήνα 1973, σ. 47.

5. Βλ. Γ. Βλαχογιάννη, ὀ.π. σ. 196.

6. Βλ. Θ. Ηλ. Πέτρου, ὀ.π. σ. 49.

7. Βλ. Δ. Αἰνιάν, *Ὁ Καραϊσκάκης, Ἐπιμέλεια Ι.Κ. Μαζαράκης, Αἰνιάν*. α' ἔκδ. Χαλκίδα 1834, φωτοτυπικὴ ἀνατύπωση, ἐκδ. Ἐρμής, Ἀθήνα 1974, σ. 6.

8. Βλ. Κ.Δ. Παπαρρηγοπούλου, *Γεώργιος Καραϊσκάκης, Θεσσαλονίκη 1990*, σ. 25. Θ. Ηλ. Πέτρου, ὀ.π. σσ. 51.

9. Βλ. Κ.Δ. Παπαρρηγοπούλου, ὀ.π. σ. 25.

10. Βλ. Κ.Δ. Παπαρρηγοπούλου, ὀ.π. σ. 26.

11. Βλ. Δ. Φωτιάδη, ὀ.π. σσ. 112-115,

12. Βλ. Δ. Φωτιάδη, *Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 21*, τ.1. Ἐκδ. Οἶκος Ν. Βότση, Ἀθήνα 1977, σ. 344.

13. Βλ. Δ. Τσιαμάλα, *Γεώργιος Καραϊσκάκης- Ὁ Ἕλληνας*. Ἱστοριογνωσία, τεύχ. 35 (Μάρτιος 2001), σ. 23.

14. Βλ. Ε. Ἀλαμανή, *Γεγονότα, ἐνέργειες καὶ ἀποφάσεις κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνες πρὶν τὴν ἐπανάσταση, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους*. Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, Ἀθήνα 1975, τ. 12. σ. 79.

15. Βλ. Δ. Αἰνιάν, ὀ.π. σ. 7. Ν. Παπανικολάου, *Ἡ μάχη τῆς Λιαγκάδας, «Σκουφάς» τ. Α-Β (1955-1962)*, σ. 33. Για τὶς μάχες στὴ Δυτικὴ Ἑλλάδα βλ. ἐπίσης, Σ. Τρικοῦπη, *Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης*, τ. Ι. Ἐκδ. Νέα Σύνορα - Α.Α. Λιβάνη, Ἀθήνα 1993, σσ. 243-258.

16. Βλ. σχετ. Γ. Τσοῦτσινου, *«Ἡ μάχη τῆς Ἄρτας» (με σύντομη ἀναδρομὴ στὸ Δεσποτάτο καὶ τὴν Τουρκοκρατία), Ἡπειρωτικὴ Ἐστία, Ἰωάννινα (Ὀκτώβριος 1971), σσ. 356/840-367/851.*

17. Βλ. Δ. Τζάκη, *Ἀπὸ Κλέφτης... «Ρούμελης Βαλέση»*, Ἱστορικά/ Ἐλευθεροτυπία, τεύχ. 128, σσ. 19-20.